

Mange franskmenn ønsker nå at Francois Mitterrand skal erkjenne en slags kollektiv skyld for Vichyregimets forbrytelser. De venter på en symbolsk gest.

Hukommelsestap

Da Willy Brandt knelte ned foran gettoen i Warszawa, knelte mange med ham. På samme måte var det ikke kong Juan Carlos alene som ba om unnskyldning for forvisningen av jødene fra Spania i 1492. Nå forventes det et symbol fra Mitterrand, på vegne av den franske republikken.

Han har forsøkt. 16. juli i år deltok han i en minnestund, 50 år etter massearrestasjonen av jøder i Paris.

BAKGRUNN

Av VIBEKE KNOOP RACHLINE

Det var Nasjonalforsamlingen som ga marskalk Pétain alle fullmakter i 1940. Helten fra første verdenskrig skulle redde Frankrike. Etter våpenhvilen med tyskerne ville han grunnlegge en autoritær stat. Frankrike ble delt i to, med en okkupert sone i nord og Pétains «frie» sone i sør.

Vichy var da den franske stat, med sine funksjonærer. En av dem var Mitterrand selv, i 1943, etter at han hadde begynt sin motstandsvirksomhet. Han fikk en medalje av Pétain. Den kritiseres han sterkt for nå, men den ga ham et perfekt alibi.

Andre gikk lenger enn det de ble bedt om. René Bousquet var ansvarlig for politiet. Han tok initiativet til razziene mot jøder – før tyskerne ba om det. Han bestemte å deportere jødiske barn – på eget initiativ. Allerede i 1940–1941 definerte Vichyregimet jødernes stilling i Frankrike gjennom mer enn 26 lover.

Unikt i Europa

– Sommeren 1942 deporterte Frankrike jøder fra den frie sone, understreker den amerikanske historikeren Robert Paxton. – Dette er unikt i hele Europa under annen verdenskrig. De hadde mange muligheter til å nekte.

16. og 17. juli 1942 arresterte fransk politi i alt 13 152 jøder. De ble stuet sammen på en sykkelstadion i Paris, «Vel'd'Hiv», før de ble sendt til nazistenes konsentrasjonsleirer.

Først i den seinere tid har det kommet bøker, filmer, TV-programmer og diverse initiativer for å friske opp den kollektive hukommelsen. Den våknet brått av en utrolig rettsavgjørelse nylig.

Tre dommere i Paris bestemte at det ikke var grunn til å anklage krigsforbryteren Paul Touvier, «Frankrikes Klaus Barbie», for forbrytelser mot menneskeheten.

Dommerne fant at det heller ikke var noe å utsette på Vichy.

Mitterrand må hjelpe sine landsmenn. Han må be om unnskyldning for marskalk Pétains kollaboratøregime. (Foto: Barthelemy)

Pétains regime var ikke antimittisk. Vichys menn hadde bare gjort det tyskerne beordret.

Dette satte sinnene i kok, men franske domstoler er uavhengige. «Vichy-kjennelsen» ble desto mer kritisert. Selv advokaterne ville ikke prosedere foran domstolen.

Det var etter dette 200 personligheter henvendte seg til Mitterrand. De frykter at Vichy-nostalagikere skal reise hodet. Mitterrand lovet at han ikke lenger vil legge ned kranser på Pétains grav.

For Mitterrands var ikke Vichyregimet den franske republikken, selv om det en gang var staten. – Motstandsbevegelsen, de Gaulles regjering og den V. Republikken fornekter nettopp denne staten, sier Mitterrand. Dagens demokratiske regime kan dermed ikke holdes ansvarlig.

Etterpåkloke

Selv de Gaulle ville ikke ta sjansen på et nasjonalt landsvikoppgjør, for å unngå splittelse. Det har alltid vært vanskelig å vedgå at det var en minoritet som sluttet opp om ham. Helst ville jo alle ha vært så klarsynté – etterpå. Sannheten var at både

institusjonene og eliten fulgte Vichy.

Det tar tid før historien innhenter Frankrike. De første bøkene om Vichy var skrevet av utenlandske historikere. Den første filmen, «Sorgen og medfølelse», ble ikke vist på fjernsynet før nesten 20 år seinere. De første tiltalene for forbrytelser mot menneskeheten kommer først nå.

Tidligere «petainister» behøver ikke skjule seg. Deres ideer rir i dag videre på Le Pens nasjonalistiske bølge. De kan bare vente og applaudere når selv rettsvesenet finner Vichyregimet uskyldig som et lite barn.

– Frankrike må finne balansen mellom en kollektiv skyldfølelse og å kunne akseptere sin egen historie bedre, sier Robert Paxton.

Ansvar for Vichy er tungt å bære. «Vel'd'Hiv» dukket ikke opp i skolebøkene før i 1983. Det er ikke lenger snakk om tabu eller en flau stillhet, men en dyp konflikt. Den deler Mitterrand med tusenvis av landsmenn, men de har valgt ham som sin representant. De trenger hans hjelp. Vichys gjengangere må passeres i det skapet de hører hjemme.

Vil ikke hedre Petain

Paris: Frankrikes president Francois Mitterrand har lovet at han ikke lenger vil legge ned krans på graven til lederen av det tysk-vennlige Vichy-regimet, marsjall Philippe Petain.

– Jeg ble fortalt at presidenten ikke lenger vil gi Petain noen æresbevisning, opplyste den kjente jødiske forkjemperen, advokat Serge Klarsfeld.

Debatten i Frankrike har mer og mer dreid seg om hvorfor det aldri har funnet sted noe oppgjør med fortiden, om hvorfor kjente personer som samarbeidet med tyskerne har kunnet fortsette sine karrierer etter krigen.

(NTB-Reuter)

Nasjonal 23/7-92